

Ačkoliv mezi jednotlivými státy Evropy panovala v období prvních let po světové válce značná nedůvěra a nechuť navazovat kontakty v tak choulostivé oblasti, jakou je policejní služba, realita ve sféře zločinu si vyžadovala radikální řešení.

V předválečném období měli zločinci převážně místní, maximálně národní charakter. Do kriminální psychologie se však promítlo smíchání národů, neboť lidé si díky válce učinili obrázek o světě a společnosti. Zločinci rychle pochopili, že mají možnost utéci před spravedlností v podstatě na všechny světové strany. Vojáci jednotlivých armád totiž poznali cizí země, navázali zde kontakty a získali přátele. Útěk do ciziny se stal první myšlenkou jak zločince velkého formátu, tak ale i stále většího množství pachatelů méně závažných kriminálních činů. Když se v roce 1923 sešel ve Vídni II. mezinárodní kongres kriminální policie, bylo mimo jiné nutno vyřešit otázku, v jaké řeči bude probíhat komunikace mezi bezpečnostními složkami jednotlivých členských států.

Mezinárodní jednací řeč policie

Delegáti vídeňského policejního kongresu se usnesli na užitečnosti vydávání mezinárodního policejního věstníku, který by obsahoval policejní informace o osobách a věcech mezinárodního významu. S otázkou vydávání mezinárodního policejního listu bezesporu úzce souvisela otázka, v jaké řeči bude vydáván. Byla navrhována možnost volby mezi francouzštinou, angličtinou či němčinou. Padl i návrh na uveřejňování zpráv v řeči, ve které došly. Projednávána byla i možnost použít umělou řeč volapük či esperanto. K esperantu však bylo podotknuto, že v červenci téhož roku se v Ženevě uskutečnila konference Komise o intelektuální součinnosti, která se usnesla, že esperanto nebude doporučeno k využití Svazu národů. Od jednoho extrémního návrhu spočívajícího ve využívání umělého jazyka se přešlo ke druhému extrému, a to k využívání staré antické latiny, která se donedávna vyučovala na řadě škol v jednotlivých zemích. Policejní praktici však upozorňovali na možnou jazykovou bariéru, která by mohla zpomalovat výměnu policejních informací. Rakouským delegátem dvorním radou dr. Bruno Schulzem bylo uvedeno, že vídeňské policejní ředitelství muselo před nedávnem přijmout 13 tlumočnicků, kteří zajišťují překlady spisů z angličtiny, francouzštiny, holandštiny, italštiny, španělštiny, portugalsštiny, rumunštiny, polštiny, ruštiny, rusínštiny, češtiny, slovenštiny, srbštiny, chorvatštiny, slovinštiny, maďarštiny, novořečtiny atd...

Vzdělaný četník

Jedním z našich propagátorů využívání esperanta při mezinárodní policejní výměně informací byl četník Josef Vávrovský, který zasvětil celý svůj život boji proti zločinu.

Narodil se 10. února 1879 v Dolním Bukovsku. Do služeb u četnictva se přihlásil 23. prosince 1904 u zemského četnického velitelství č. 1 ve Vídni a v letech 1910–1911 absolvoval soukromou školu pro kancelářskou službu u státních úřadů. Dnem 1. června 1912 byl přemístěn k zemskému četnickému velitelství č. 2 v Praze a 28. října 1918 byl převzat jako místostrážmistr do československého četnictva. Hodnostní školu ukončil v roce 1921 s dobrým prospěchem a v témže roce konal službu jako polní četník na Slovensku. Dnem 1. června 1921 byl povýšen do hodnosti vrchního strážmistra. Při zřízení četnického oddělení u poznávacího úřadu Policejního ředitelství v Praze v listopadu 1922 byl zařazen do jeho stavu. Vzhledem ke svým schopnostem, znalosti němčiny, francouzštiny, polštiny a esperanta, jakož i vztahu ke kancelářským činnostem, tj. znalosti kancelářské manipulace, těsnopisu a psaní na stroji, byl Josef Vávrovský pověřen zřízením a vedením Evidence zločinců z povolání pro potřeby výkonu četnické pátrací služby. Při své činnosti vycházel ze zahraničních zkušeností bezpečnostních úřadů v Norimberku, Ženevě, Paříži, Drážďanech, Berlíně, Gdaňsku, Varšavě a v Antverpách, kde mu bylo umožněno seznámit se s organizací výkonu bezpečnostní služby a způsobem vedení evidence zločinců. Kromě toho díky své obsáhlé korespondenci získal značné množství tiskopisů a používaných kartoték z řady států světa.

Zločinci z povolání

Uvedeným pojmem byla označována kategorie pachatelů, pro které se páčání trestných činů stalo řemeslem, povoláním a zdrojem obživy. Neustálým páčáním trestných činů stejného druhu a zdokonalováním používaných metod jejich páčání se z některých pachatelů stávali „specialisté“. Právě z důvodu zkvalitnění boje proti tomuto druhu pachatelů trestné činnosti byla Josefem Vávrovským navržena a vedena vnitřně strukturovaná evidence zločinců z povolání, která obsahovala údaje zasílané jednotlivými četnickými stanicemi, ale i zahraničními bezpečnostními sbory.

Již po svém penzionování vydal Josef Vávrovský v roce 1930 tiskem státní tiskárny v Praze III příručku pro praktickou potřebu bezpečnostních orgánů a příbuzná odvětví bezpečnostní služby pod názvem Zločinci z povolání. V uvedené publikaci samozřejmě nevynechal zmínku o přínosu esperanta pro mezinárodní policejní spolupráci.

Josef Vávrovský dále pokračoval ve svém celoživotním díle, cestoval do zahraničí za účelem zdokonalování jazykových znalostí, prosazoval i nadále esperanto jako mezinárodní dorozumivací jazyk policejních sborů a snil o tom, že se Praha stane centrem mezinárodní policejní spolupráce. Pro své bývalé kolegy z řad četnictva již coby penzista pořádal kurzy esperanta.

S osobou Josefa Vávrovského je spojena i následující humorná příhoda, která byla zveřejněna v knížce Veselé příhody z pátrací služby vydané nakladatelstvím Pragoline.

□ Vyléčený

Na četnickou stanici v Chomci přiběhl jednoho únorového odpoledne v roce 1924 z nedalekého Plotenyiova Dvora Rusín, zaměstnaný v tamní továrně. Žádal četníky, aby honem šli k nim do osady, že tam neznámý muž před mlýnem napadl nožem ženu listonoše, která se vracela se semletou moukou do Chomce. Obyvatelé osady útočníka chytli a drží ho v tamní hospodě. Je opilý, vede nesmyslné řeči a křičí. Zdá se, že je to epileptik.

Na místo se vypravil osobně velitel stanice štábní strážmistr Karel Lokvenc spolu se strážmistrem Janem Bogdanem. Občany zadržený muž měl přes jedno oko černou pásku, zarputilý výraz v obličeji a začal ihned po příchodu četníků křičet: „Á, Rakušáci jdou, ale já se s nimi vypořádám, já jim to povím v desíti jazycích.“ Četníci muži sebrali dva nože a velkou láhev, z níž chyběla dobrá polovina jejího obsahu. Podle čichu bylo zjištěno, že se jedná o denaturovaný líh. Podle dokladů zjistili, že se jedná o jistého Jana Maška, narozeného v roce 1886 v Náchodě a tamtéž příslušného. Dále bylo z jeho dokladů zjištěno, že byl 28. prosince 1923 propuštěn z Ústavu choromyslných v Bohnicích.

Mezi nadávkami určenými četníkům a láteřením sdělil, že byl léta v legiích a že si tykal se všemi významnými osobnostmi republiky i císařství. Po vyslechnutí napadené ženy Karly Stehlíkové, která byla pouze lehce zraněna škrábnutím nože do pravé ruky, neboť se duchapřítomně bránila nenadálému útoku, a svědků incidentu byl Mašek vyzván, aby následoval četnickou hlídku.

Když vyšli za osadu, tázal se, kam že prý je to veden. Štábní ho odbyl s tím, že pospíchají, neboť bude brzo tma. Mašek se však zastavil, že dál nepůjde a že chce povoz. Četníci ho po chvíli přesvědčili, a šlo se tedy dál. Podle řečí, které vedl, bylo jasné, že muž není zase až tak opilý a že se pokouší různými narážkami vyprovokovat jej doprovázející četníky. Když trojice někoho potkala, vykřikoval na četníky, ať mu dají pár facek a podobně. Po čase však naprosto zmlkl a vrávoravým krokem vybočil do pole vedle cesty a šel tudy pomalu, protože se musel prodírat hroudami oranice a sněhem. Po chvíli sebou praštil o zem a začal se na zemi svíjet a vykřikoval nesmyslné věty. Předstíral záchvat epilepsie.

Jakmile však zjistil, že četníci klidně stojí vedle něho, přestal křičet a zůstal klidně ležet na zemi. Na dotaz strážmistra Bogdana, zdali mu není zima, reagoval tím, že začal holýma rukama hrabat ve sněhu. Na Bogdanovo upozornění, že mu omrznou ruce, však hrabal o to víc. Štábní Lokvenc již věděl, kolik uhodilo a začala hra kdo z koho. Upozornil ve sněhu válejícího se muže, že oni, četníci, jsou teple oblečení a že v klidu počkají, na což dotyčný vůbec nereagoval. Jakmile však spatřil někoho kolemjdoucího, začal ze sebe vyrážet různé skřeky. Poté co kolemjdoucí přešel, štábní strážmistr na Maška vyrukoval, že ví, jak se je snaží oklamat. Z cesty na pole sešel stejně jenom proto, aby padal do měkkého sněhu a při pádu se neuhodil. Muž se zprvu zarazil a po chvíli začal znovu již zkřehlými prsty hrabat ve sněhu a ječet. Z jeho výrazu však bylo zřejmé, že se snaží za každou cenu pokračovat v rozehrané partii. Po několika minutách se zklidnil. Četníkovu výzvu k další chůzi s povděkem přivítal, vstal a šel opět po cestě.

Když za stmívání přicházeli k okraji Chomce, bylo panu štábnímu jasné, že přejít v klidu celé město nebude jen tak jednoduché. Šeptavým hlasem oslovil strážmistra Bogdana a viděl, že Mašek zpozorněl ve snaze zaslechnout předmět jejich hovoru, čímž se opět utvrdil, že s nimi hraje levou. Když procházeli okolo chomeckého hřbitova, zastavil se Mašek a začal směrem ke hřbitovu vykřikovat: „Vstávejte bratři! Vám je hej, mně ale ne,“ čímž na sebe opět upoutal pozornost kolemjdoucích.

Počekej prevíte, zamumlal si štábní sám pro sebe a otázal se vedle jdoucího strážmistra, zdali

ten člověk, co ho dneska pitvali, je už pryč z márnice. Strážmistr měl zřejmě z mrazu mírně namrzlé vedení, ale po delší chvíli suverénně odpověděl že ne, neboť pohřeb se bude konat až ve středu. Na to štábní, že se nebudou tahat se řvoum přes celé město a že jej dají přes noc do márnice k mrtvole. Zavolal na Maška, ať odbočí vlevo (směrem k márnici). V tom se však Mašek zarazil a začal řvát, že do márnice nepůjde, že půjde raději do arestu. Začal četníky úpěnlivě prosit, aby ho k mrtvole do márnice nezavírali. Dokonce slíbil, že bude již zbytek cesty zticha. Konec jeho simulování nastal, jako když mávne proutkem.

Když ho přivedli do separace na četnické stanici, ozval se v něm opět alkohol a začal vyhrožovat, že tam všechno rozmlátí na padrť. Svalil se však v teple na kavalec a usnul jako špalek.

Druhý den ráno byl Mašek jako vyměněný. Měl obě oči zdravé a zcela jiný pohled. Na dotaz štábního strážmistra potvrdil, že se skutečně jmenuje Jan Mašek a že pochází z Náchoda. Poté vysvětlil veliteli četnické stanice celou svoji anabázi, to jest, jak se dostal během sedmi týdnů z Bohnic až do Chomce. Když dostal na vybranou, zdali chce jít k okresnímu soudu do Užhorodu jako včera, nebo zda se chce svézt po dráze, odpověděl: „Ne páni, lepší mizerná železnice než nejlepší padoucnice.“ Lišácký štábní strážmistr ocenil bystře stvořený verš a požádal Maška o jeho přeložení do všech deseti jazyků, které dle svého včerejšího tvrzení ovládá. Na to Mašek sklesle odpověděl, že to nepůjde, protože on umí pouze česky...

Štábní strážmistr Karel Lokvenc si nenechal ujít tu příležitost a osobně eskortoval železnicí Jana Maška k užhorodskému okresnímu soudu, aby panu soudci barvitě vylíčil podrobnosti, které nemohl uvést do zprávy o zatčení pro přestupek proti bezpečnosti života, kterého se Mašek dopustil na Karle Stehlíkové.

Pan okresní soudce, známý svým smyslem pro humor, se mohl potřhat smíchy, když mu chomecký četnický velitel líčil, jak vykurýroval opilého Maška z padoucnice. Štábní strážmistr vida soudcovu dobrou náladu, přidal ještě příhodu, která se stala vrchnímu strážmistrovi Josefu Vávrovskému z četnického oddělení u poznávacího úřadu policejního ředitelství v Praze. Vávrovský je všeobecně znám jako vášnivý propagátor esperanta pro účely mezinárodní policejní spolupráce. Páni detektivové z pověstné „čtyřky“ (IV. bezpečnostního oddělení pražského policejního ředitelství) měli co činit s provinilcem, s nímž se nikdo nemohl domluvit pro jeho hluchoněmost. Pro zpestření služby předvedli muže k Vávrovskému s tím, že se jedná o zadrženého mezinárodního zločince, se kterým se nemůže nikdo z policejního ředitelství dohodnout. Proto prý vsadili poslední kartu, na to jeho esperanto. Vávrovský okamžitě živě spustil: „Ĉu vi komprenas esperanta?“ což několikrát zřetelně a hlasitě zopakoval. Odpovědí mu byly pouze skřeky zadrženého, které po chvíli přehlušil hurónský smích dokola stojícího hloučku. Vávrovský, který žert ihned pochopil, si odplivl a šel si dál po svém.

Zkrátka na lumpy a zločince je třeba vyžrát, shodli se velitel stanice s panem okresním soudcem...

□ *JUDr. Michal Dlouhý*